

* Buurtschappen op de flank van de stuwwal, omgeven door stuwwallen

Wenum - Wiesel

> Ontstaansgeschiedenis

Wenum en Wiesel zijn buurtschappen daterend uit de vroege Middeleeuwen. Ze zijn ontstaan op de oostelijke flanken van de Veluwe stuwwal in de nabijheid van beken en akker- en weidegronden. Om de akkers te beschermen tegen zandverstuivingen werden houtwallen aangelegd. Eeuwen later bepalen ze nog steeds het landschapsbeeld, vooral rond Wiesel.

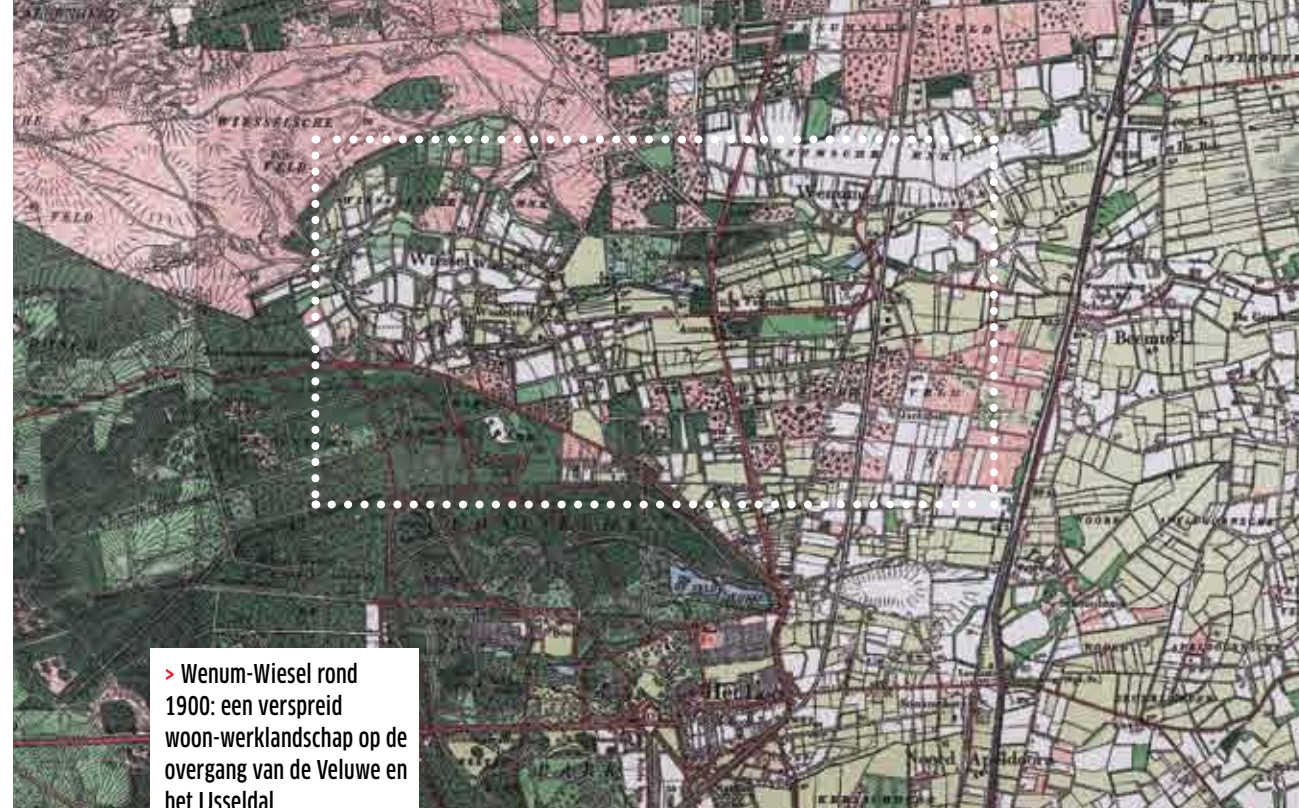
In de negentiende eeuw is met name het gebied rond Wenum fors getransformeerd. De Zwolseweg en de Elburgseweg, de spoorlijn richting Hattum en het Apeldoorns Kanaal werden aangelegd en de Oud Zwolseweg werd rechtgetrokken. Deze infrastructuurlijnen vormden nieuwe noord-zuidlijnen. Ze kwamen als een nieuwe laag over het landschap heen te liggen en werden bepalend voor de verdere ontwikkeling van het gebied tussen het kanaal en de Zwolseweg tot rationeel landbouwgebied.

De nieuwe rationele structuur van wegen en verkavelingen zorgden ervoor dat de dynamiek zich vooral concentreerde langs de wegen en de dwarsverbindingen ertussen. Vanaf het eind van de negentiende eeuw kwam er geleidelijk steeds meer (burger)bebouwing bij. Dit betrof geen grote planmatige uitbreidingen maar inpassingen van individuele huizen langs de linten. Dit proces gaat nog altijd door. Het lijkt alsof er in Wenum altijd wel ergens gebouwd of verbouwd wordt.

Hoe anders is het in Wiesel, waar de ontwikkeling altijd beperkt is gebleven. Wiesel is vanwege de gaafheid en samenhang van bebouwing en landschap aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Het is een oase van rust en landelijkheid. Eerder een woonlandschap dan een dorp.

> Een boerderij in Wiesel uit de achttiende eeuw verborgen in het bosachtige gebied bij het Kroondomein.

> Wenum-Wiesel rond 1900: een verspreid woon-werklandschap op de overgang van de Veluwe en het IJsseldal.

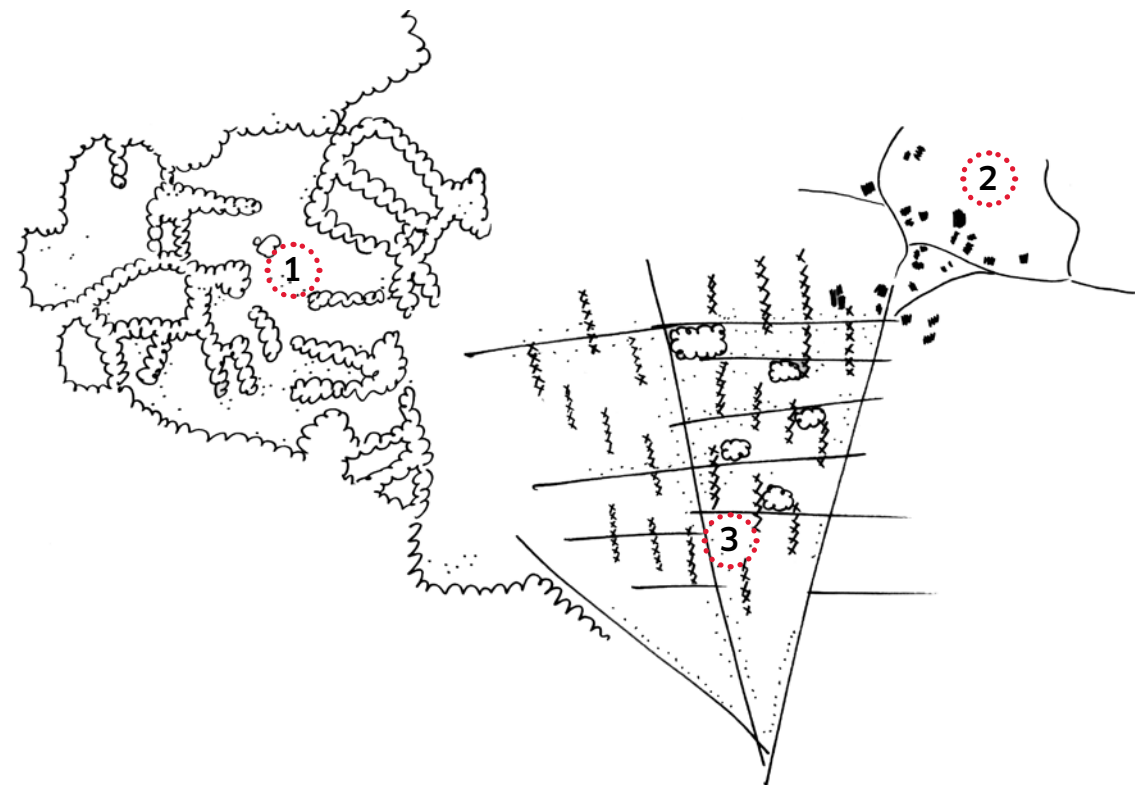
> Wenum-Wiesel nu: hetzelfde landschap maar nu opgevuld met woonkamers.

> Ruimtelijke ingrediënten

Een woonlandschap in plaats van twee dorpskernen

Hoewel de namen Wenum en Wiesel suggereren dat het om twee duidelijk te benoemen dorpskernen gaat, is er in beide gevallen eerder sprake van een woonlandschap dan van een dorp. Het geheel is het best te typeren als een burgerlandschap. Het agrarische landschap is nog wel aanwezig, maar op veel plekken wonen tegenwoordig burgers. Grofweg kun je stellen dat hoe verder je van Apeldoorn afgaat hoe groter het agrarische gebruik is.

Binnen Wenum-Wiesel zijn subtiele verschillen ofwel drie sferen te onderscheiden. Wiesel (1) heeft nog steeds de eeuwenoude landschapsstructuur van essen met houtsingels in een wollig en zacht patroon. Wenum (2) is aan te duiden als een kern. Doordat de beek, akkers en hooilanden dichtbij elkaar lagen, ontstond er op één van de oost-west gerichte zandruggen een buurtschap. Rond de Zwolseweg (3) bepalen de lange infrastructuurlijnen de meer rechthoekige landschapsstructuur met lintbebouwing.

> Wenum-Wiesel: een woonlandschap met drie sferen.

Het arcadische akker- en boslandschap rond Wiesel (1), het agrarische dorp Wenum (2) en het zwermlandschap rond de Zwolse weg (3).

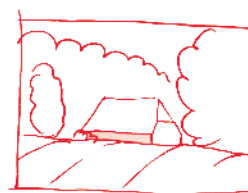
★ Behoud de verschillen tussen de drie deelgebieden

★ Gebruik inheemse beplanting voor hagen en tuinen, waardoor ze aansluiten op het landschap in plaats van dat ze zich er los van maken

★ Zorg ervoor dat de openbare ruimte zachte overgangen houdt door alle noodzakelijke voorzieningen (parkeren, opslag) op het eigen terrein in te passen

★ Plaats woningen langs de bosrand, waardoor ze opgaan in het landschappelijke decor

★ Behoud het arcadische beeld van bos en open landschap met af en toe een woning

★ Positioneer het huis zorgvuldig zodat het zicht op het hoger gelegen open landschap behouden blijft

Arcadisch landschap rond Wiesel

Het landschap rond Wiesel is een eeuwenoud volgroeid agrarisch landschap. Het samenhangende geheel van reliëf, open akkers, besloten bos en verborgen beken bepaalt het landschapsbeeld. Bebouwing staat hier 'in' het landschap; vaak in of direct voor een rand volwassen houtwallen en gekoppeld aan de open ruimtes van akkers en weilanden.

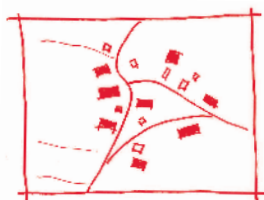
Wiesel heeft ook landgoederen. Die gaan over in het Kroondomein rond paleis Het Loo. Deze mix van agrarisch landschap, landgoederen en agrarische bebouwing geeft Wiesel een landgoedachtige kwaliteit.

Wenum als kern met grote agrarische gebouwen

In Wenum komt een aantal wegen samen. Rond de kruisingen is de bebouwing geconcentreerd. Je kunt hier spreken van een dorpskern. Hoewel het dorp uit dezelfde ingrediënten als het omliggende landschap is opgebouwd, is juist in het dorp een concentratie van agrarische erven met grote boerderijen en grote schuren. Daarmee wijkt Wenum af van de zuidelijker gelegen kleinere burgerkavels. Niet direct in het dorp maar wel aan de Wenumsche beek ligt een aantal oudere bedrijven met een grotere maat en schaal. De beek is daarmee net als de wegenstructuur een ordenende structuur die mede de gebiedsidentiteit bepaalt.

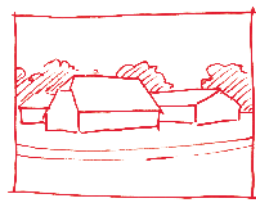
> Het volwassen landschap rond Wiesel vormt een idyllisch decor voor de woningen die erin liggen. Niet de gebouwen maar het landschap bepaalt hier de ruimtelijke kwaliteit.

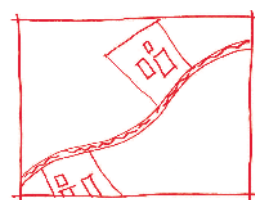
★ Behoud de losse opzet van gebouwen in Wenum

★ Maak grote erven waar ruimte is voor meerdere grote gebouwen

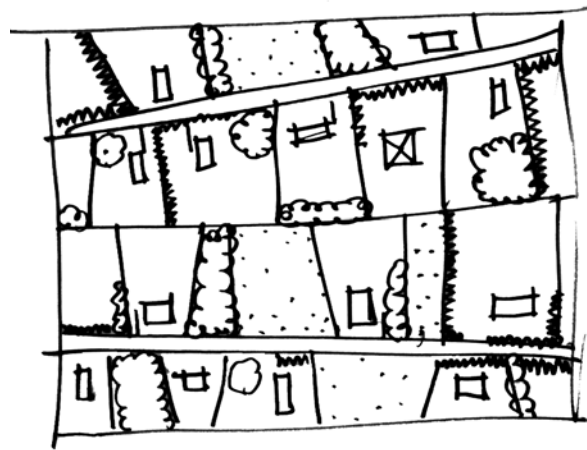
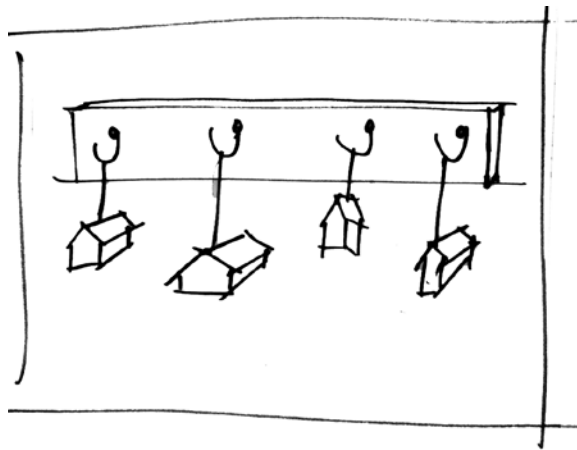
★ Concentreer grote bouwvolumes in het dorp Wenum op plekken waar ze kunnen aansluiten bij de al aanwezige grote boerderijen

★ Bouw bij de beek door op de historische beekgerelateerde bedrijfscomplexen

> In Wenum staan ook grotere gebouwen. Die zorgen ervoor dat het dorp net iets anders overkomt dan het zwermlandschap ten zuiden ervan.

> Het woonlandschap van Wenum rond de Zwolseweg: een zwerm-landschap met een lappendeken aan kavels. De wegen geven ordening aan het geheel (de kapstok).

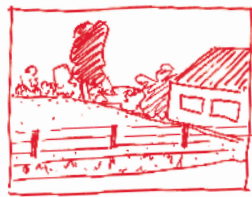
Zwermlandschap rond Zwolseweg

De ladderstructuur van oost naar west en een paar noord-zuid georiënteerde wegen bepalen de ruimtelijke opbouw en de beleving van dit gebied. Het patroon van kruisende wegen vormt een soort lappendeken van kavels, die allemaal aan de wegen vast zitten. De wegenstructuur is de 'kapstok' waar de kavels aan opgehangen zijn.

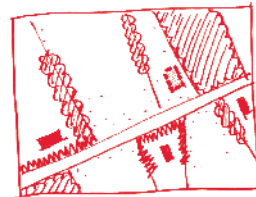
Opvallend is dat er – met uitzondering van de Zwolseweg – geen echte lintbebouwing is. Dat komt doordat er (nog!) voldoende ruimte is tussen de verschillende kavels met open weijtjes of bosstroken. De weg ordent wel alle kavels, maar de kavels zelf zijn zo gevarieerd in opzet en inrichting dat er geen sprake is van uniformiteit of een herhaling van patronen. Dat komt ook omdat alle woningen met groene voortuinen niet dicht aan de weg staan maar wat dieper op de kavel liggen. De hoge hagen en grote bomen in de voortuinen zorgen ervoor dat je vanaf de weg niet zozeer bebouwing ziet maar vooral groen en landschap. Dit wordt versterkt door de vrijstaande woningen met een enkele twee-onder-éénkapper ertussen, waardoor je bij het passeren steeds verrast wordt door een nieuw beeld.

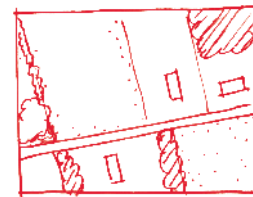
★ Maak grote kavels

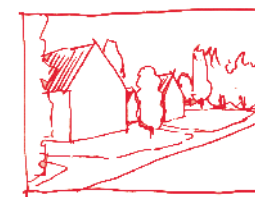
★ Laat kavels en landjes open, zodat het landschap overal ervaarbaar blijft

★ Koppel woningen aan de bestaande rechte wegen

★ Bouw niet tegenover elkaar, zodat open veldjes altijd doorlopen langs het weglint

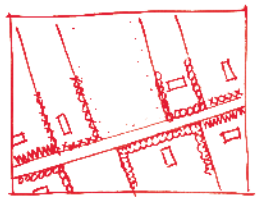
★ Plaats woningen op ruime afstand van de weg, zodat het geen lintbebouwing wordt

★ Zorg dat gebouwen ergens aan vast zitten: grote bomen, houtwallen of het groen van de buurman

★ Kleed de kavel groen aan, zodat nieuwbouw niet kaal in het veld staat maar bijdraagt aan het groene patchworklandschap

★ Omzoom de kavel met hagen. Hoe meer typen hagen hoe meer variatie en hoe eigener het landschapsbeeld

Traditionele architectuur met subtiele variaties

Wenum heeft een grote variatie aan bebouwing. De enige overeenkomst tussen de gebouwen is dat vrijwel alle een schuine kap hebben. Toch zijn de verschillen subtiel en is de bouw traditioneel. Er is niet gepionierd met allerlei architectuurstijlen. De nieuwbouw van de laatste jaren grijpt terug op met name klassieke boerderijstijlen en (meer gebiedsvreemde) klassieke type woningen. Het ene gebouw is geslaagder dan het andere, maar dat komt zelden door de architectuur. Eerder ligt dit aan de inpassing van een huis op de kavel en de wijze van aankleding met grote bomen en houtwallen.

Wegen tussen kavels

De wegen vormen vrijwel de enige openbare ruimte van het gebied. Ze zijn eenvoudig ingericht en geprofileerd: asphalt met smalle grasbermen. Hier en daar zijn er grindbermen, vooral rondom de kern van Wenum. Het geheel heeft een robuuste en landelijke uitstraling. Boombeplanting komt nauwelijks voor. Alle beplanting hoort bij de erven of het landschap. Een uitzondering vormt de Zwolseweg, die door trottoirs en fietspaden een stadser beeld heeft. Net als de provinciale weg door Uddel, Beekbergen en Loenen is de Zwolseweg een oud bebouwingslint dat door de verkeersdruk zo is versteend en ingedeeld, dat de openbare ruimte niet meer de dorpse karakteristieken heeft die hier zo passend zouden zijn.

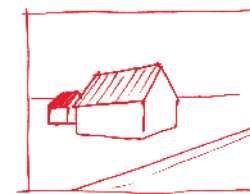
> Een gevarieerd beeld van het zwerm-landschap van Wenum, waarbij nieuwbouw doorbouwt in een traditie van bescheiden vormen, kleuren en expressie.

★ Zorg ervoor dat nieuwe gebouwen een eigentijdse vertaling zijn van het traditionele bouwtype zodat de continuïteit in ontwikkeling afleesbaar blijft

★ Sluit aan bij de traditionele vormtaal van het gebied waarbij elke woning een eigen gezicht heeft maar zich niet afzet tegen zijn omgeving

★ Houd bijgebouwen bij burgerwoningen klein om het verschil tussen burger- en bedrijfskavels helder te houden